

การศึกษาเพื่อท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง

Education for the Local in Lampang Province

พุกษา เครือแสง¹

รัชดาพร หวลอารมณ์²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะเสนอรูปแบบและลักษณะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดขึ้น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับความร่วมมือในการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 53 คน ข้อมูลที่ได้ทั้งหมด เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วพบว่า ท้องถิ่นต้องจัดการศึกษาในเชิงบูรณาการ และกำหนดหลักสูตรรายวิชาที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของท้องถิ่น ในการบริหารจัดการ การศึกษานั้น จะต้องใช้การบริหารในลักษณะเครือข่าย ที่เปิดโอกาสหรือเชิญให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แทนที่จะใช้หลักสูตรและรูปแบบการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

Abstract

The objective of this paper is to recommend a curriculum for basic education to the local administration organizations in Lampang province. The data on which this paper was based came from secondary sources such as previous research findings and indepth interviews involving a sample of 53 persons who were in charge of education in both the public and private sectors.

It was noted that the schools in the province had to adopt the central curriculum developed by the Ministry of Education, which was not suitable for the pupils in the local areas. It is recommended in this study that a new curriculum needs to be developed specifically for students in Lampang province. This new curriculum should be more relevant to and integrated with local needs, while maintaining clear objectives. To achieve these goals, a network management model, which allows all stakeholders to participate in all mangment functions, should be adopted.

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

² อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา การมีส่วนร่วม หลักสูตรท้องถิ่น

Keywords: Education Management, Participation Local Curriculum

บทนำ

การศึกษาเป็นทั้งบริการสาธารณะ และเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติของคุณภาพของประชาชนและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Michael Lipsky, 2010; Hargreaves, A. & Goodson, I. 2006; Hill, P. & Crevola, C. 1999; Krueger, A. & Lindahl, M. 2000; P. Sahlberg. 2006) ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า ผู้นำของประเทศที่พัฒนาแล้วหลาย ๆ ประเทศล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญหรือมีนโยบายที่จะมุ่งมั่นพัฒนาหรือปฏิรูปการศึกษา ก่อนหรือระหว่างที่ได้เข้ามาบริหารประเทศ (George Psacharopoulos & Harry Anthony Patrinos, 2004; Michael Peters, 2001 ประเทศไทย ก็เช่นเดียวกัน รัฐบาลที่ผ่านมามีความพยายามที่จะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา (สำนักงานปฏิรูป, 2555) แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีความพยายามดังกล่าวในการวิเคราะห์คุณภาพการศึกษาของไทย จากการจัดอันดับโดยพบว่า คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยอยู่ในลำดับท้าย ๆ ของโลก คือ อันดับที่ 78 จาก 144 ประเทศ และในกลุ่มประเทศอาเซียนเองคุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ใน อันดับที่ 8 จาก 10 ประเทศ (World Economic Forum: WEF, 2013) ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการปฏิรูปเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของไทยโดยเร่งด่วน

ที่ผ่านมาการปฏิรูปและการจัดการศึกษาของไทยดำเนินการโดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ถึงแม้ว่า ตามกฎหมายจะต้องมีการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาให้แก่ท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49) และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีสิทธิจัดการศึกษาตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 41, 42) แต่ปัจจุบันพบว่า ประเทศไทยยังไม่มีแนวทางในด้านนี้และท้องถิ่นยังไม่มีอำนาจในการจัดการศึกษาได้เต็มที่ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา การจัดการศึกษาที่ผ่านมา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงดำเนินการตามกรอบและนโยบายทางการศึกษาของส่วนกลางเป็นหลัก ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนอกจะไม่มีบทบาทในการช่วยกระทรวงศึกษาธิการในการปฏิรูปหรือยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของไทยแล้ว ยังมีผลทำให้ไม่สามารถที่จะพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นเองได้อย่างเต็มที่

ผลกระทบที่ส่งผลตามมาทำให้นักเรียนที่อยู่ในชุมชนที่ห่างไกลจากส่วนกลางขาดโอกาสที่จะได้รับ องค์ความรู้ที่จำเป็นต่อความสำเร็จในการดำรงชีวิตในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมา แม้โรงเรียนส่วนใหญ่จะอยู่ในท้องถิ่นซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมต่างกันไป แต่ผู้เรียนในทุกภูมิภาคกลับต้องเรียนหลักสูตรที่มีเนื้อหาวิชาแกนกลางซึ่งถูกกำหนดจากส่วนกลางเช่นเดียวกันหมด ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความรู้ที่เชื่อมโยงกันท้องถิ่น อันเนื่องมาจากการที่สถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ถึงค่านิยมหรือคุณธรรมที่ฝังามของท้องถิ่น (วีรบุช ปินทวนิช, 2543)

ดังนั้น นักวิชาการทางการศึกษาจึงให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยชุมชน และร่วมกับชุมชนซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาและความต้องการในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมวิชาการ, 2544) เพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในชีวิตจริงเรียนแล้ว เกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้อย่างมีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมอย่างมีความสุขและสามารถ นำความรู้นั้น ๆ มาพัฒนาท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรของท้องถิ่นโดยตรง ที่ได้รับการร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตามบริบท ของท้องถิ่นเองจะช่วยให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (ไชยรัตน์ ปรารณ, 2545; นิคม ชมพูลง, 2542)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นองค์กรของรัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การปฏิรูปและการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จึงควรจะต้องได้รับความร่วมมือหรืออย่างน้อยทำ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะการทำงานในลักษณะดังกล่าวจะส่งผลให้ได้รับความร่วมมือจาก ประชาชน และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการศึกษา ตั้งแต่การวางแผนนโยบายร่วมกับประชาชน จนไปถึงขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนและการตรวจสอบ ประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา ซึ่งครอบคลุมไปถึงคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการเรียน การสอน (พิชิตชัย กิ่งพวง, อัครณัฐ วงศ์ปรีดี, 2556)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เนื่องด้วยความสำคัญและความใกล้ชิดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อประชาชนตลอดจน บทบาทและความรับผิดชอบทางด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นับวันจะต้องมีมากยิ่งขึ้น ตามเจตจำนงค์ของนโยบายและการบริหารตามแนวทางของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วน ท้องถิ่น จึงควรจะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหารูปแบบและลักษณะของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ อบต. และประชาชนในท้องถิ่นเห็นควรจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารการเรียนการสอนในโรงเรียน ที่ อบต. มีส่วนร่วมรับผิดชอบหรืออยู่ภายใต้สังกัดของ อบต.

ขอบเขตในการศึกษา

งานวิจัยนี้จะจำกัดขอบเขตของการวิจัยใน 2 ประเด็น เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตด้าน พื้นที่และขอบเขตด้านเนื้อหาและแนวคิด ในส่วนของขอบเขตด้านพื้นที่ คณะผู้วิจัยจะจำกัดขอบเขตอยู่ เฉพาะในส่วนพื้นที่ของจังหวัดลำปาง โดยประกอบไปด้วยโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 7 โรงเรียน ในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 โรงเรียน และโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลนครลำปาง 6 โรงเรียน ส่วนขอบเขตด้านเนื้อหาและแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการ ขึ้น ภายใต้บริบทของข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2561) ซึ่งข้อเสนอ ดังกล่าวนี้นี้จะถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ภายใต้แนวคิดของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการการศึกษา

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ทั้งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิได้มาจากเอกสารรายงานและนโยบายทางการศึกษา ส่วนข้อมูลปฐมภูมิได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันประกอบไปด้วย กลุ่มคน 3 กลุ่ม ในกลุ่มที่ 1) ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรีเทศบาลนครลำปาง ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ และวัฒนธรรมของ อบจ. ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาของเทศบาลนครลำปาง ผู้อำนวยการสถานศึกษาของโรงเรียน ทั้ง 7 แห่ง ในความรับผิดชอบของ อบท. และกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนทั้ง 7 แห่ง ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ตัวแทนผู้ประกอบการ และตัวแทนศิษย์เก่าจากในสังกัดโรงเรียนทั้ง 7 แห่ง ตัวอย่างในกลุ่มนี้รวมกันทั้งสิ้นเป็นจำนวน 39 คน ส่วนกลุ่มที่ 2) ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ครูจากโรงเรียนในสังกัด อบท. แห่งละ 1 คนรวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 7 คน และ กลุ่มที่ 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแทนนักเรียนจากโรงเรียนในสังกัด อบท. ทั้ง 7 แห่ง โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 7 คน เมื่อรวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักจากทั้ง 3 กลุ่ม จะเป็นจำนวนทั้งสิ้น 53 คน

ข้อมูลที่เก็บได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจัดการข้อมูล ที่ได้มาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการจำแนกประเภทของข้อมูล (Categories) และหาผลสรุปในเรื่องรูปแบบของความร่วมมือในการจัดการศึกษา โดยใช้กรอบความคิดเรื่องของการปฏิรูปการศึกษาซึ่งมุ่งเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และความร่วมมือในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของภาคประชาสังคม ในการส่งเสริมให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นจะได้จัดทำเป็นข้อเสนอในการปฏิรูปการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการศึกษา

เพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยชิ้นนี้ มีความเข้าใจถึงบริบทที่อยู่เบื้องหลังงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้เขียนจะกล่าวให้ผู้อ่านเข้าใจก่อนว่า งานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินการขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการกล่าวถึงความด้อยคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของไทย ที่ก่อให้เกิดกระแสเรียกร้องที่จะมีการปฏิรูปการศึกษา ตั้งแต่ช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ทุกภาคส่วนเริ่มให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาของไทย ทั้งนี้เพราะมีการมองว่า ความด้อยคุณภาพของการศึกษาไทยเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดเหตุการณ์หรือวิกฤตต่าง ๆ อันไม่พึงประสงค์ขึ้นในสังคมไทยจนต่อมา มีการเรียกร้องรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ซึ่งหมายถึง “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540” ซึ่งกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง

และต่อมาได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” ขึ้น (ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553)

จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าวนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษารอบแรก พ.ศ. 2542-2551 ซึ่งจากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวพบว่า บางเรื่องประสบผลสำเร็จ และมีอีกหลายเรื่องที่ยังเป็นปัญหาที่ต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง และต่อยอด โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, น. 1-2) จึงนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561 หรือที่เรียกว่า “การปฏิรูปการศึกษารอบสอง” ซึ่งมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และที่สำคัญสูงสุด คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการศึกษา ภายใต้กรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, คำนำ)

จากการที่มีพัฒนาการในทางนิติบัญญัติที่ดีขึ้นและเอื้อต่อการปฏิรูปและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจกับประเด็นความคิดของคนในท้องถิ่นที่มองถึงปัญหาและ จุดอ่อนของระบบการศึกษาไทยยุคหลังการปฏิรูปที่กำหนดไว้ชัดเจน (เพียงแต่ในเอกสาร) ว่า องค์กรปกครองท้องถิ่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาทุกระดับตามความพร้อม เพื่อให้สถานศึกษาได้จัดการศึกษาตรงความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่น โดยผู้วิจัยได้เริ่มสนทนากับผู้ให้ข้อมูลหลักในประเด็นการจัดการศึกษาที่ผ่านมามีคนในท้องถิ่นมองการจัดการศึกษาของไทยอย่างไร คำตอบที่ได้ชี้ให้เห็นว่า แทบทุกคนมองว่า การจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมามีลักษณะเป็นการบริหารจัดการแบบศูนย์รวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง ซึ่งผลที่ตามมาคือ การจัดการศึกษาของไทยยังไม่มีคุณภาพที่น่าพอใจ และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมไทยและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมท้องถิ่น

เมื่อวิเคราะห์ถึงรากเหง้าของปัญหาการศึกษาของไทย ส่วนใหญ่มองว่า การจัดการศึกษาของไทย ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง แนวคิดการใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหาร (School Based Management: SBM) ที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารและจัดการศึกษาได้ด้วยตนเองนั้น เป็นเพียงแนวคิดที่ปรากฏอยู่ในตำราวิชาการ หรือเอกสารเท่านั้น แนวคิดดังกล่าวยังไม่สามารถแสดงให้เห็นประจักษ์ได้จริงในวงวงการการศึกษาของไทย อีกประการทั้ง แนวความคิดที่ว่าทุกภาคส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมดำเนินในการจัดการศึกษา ซึ่งรวมถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา ในฐานะที่ทุกคนเป็นเจ้าของระบบการศึกษา (Education for All and All for Education) สิ่งปรากฏเห็นหรืออย่างน้อยจากความรู้สึกของคนในท้องถิ่น คือ การศึกษาไทยอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการที่จะกำหนดทิศทาง อนาคต และลักษณะของหลักสูตรกลาง ที่จะต้องใช้สอนให้เหมือนกันหมดทั้งประเทศ การจัดการศึกษาในลักษณะ

เช่นนี้ มีผลทำให้ท้องถิ่นอ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งพิงตนเองได้ทางเศรษฐกิจ หรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้

การศึกษาของไทย ควรที่จะเอื้อหรือเป็นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมให้สังคมไทยหรือชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งสามารถ 1) ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ภูมิปัญญา ในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตบนพื้นฐานของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นได้ 2) ถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมอันดีงามของแต่ละท้องถิ่น จนเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ และทำให้คุณลักษณะเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้สืบสานต่อเนื่องยั่งยืน และ 3) เป็นการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของสมาชิกในท้องถิ่นในการดำรงชีวิตสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นหรือของตนเองได้ เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า การศึกษาของไทยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเดินทางมุ่งหน้าสู่ถนนเส้นเดียวกัน คือ เมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น ส่งผลให้ท้องถิ่นอ่อนแอ อันเนื่องมาจากขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่น

เพื่อให้การศึกษาเป็นของคนไทยทุกคนอย่างแท้จริงมิใช่เป็นเพียงถ้อยคำอันสวยหรูที่ยืมมาจากองค์การ UNESCO ที่กล่าวว่า “Education for All” ซึ่งในความหมายของ UNESCO หมายถึง ประชาชนคนไทยทุกคนควรจะมีสิทธิได้รับการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลักมองว่า ความหมายเช่นนั้น ยังไม่เพียงพอ ควรจะครอบคลุมถึงประเด็นที่ว่า การศึกษาเป็นของคนไทยที่ทุกคนจะต้องรับผิดชอบมิใช่ของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมิใช่ของกระทรวงศึกษาธิการตามลำพัง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และประชาชนคนไทยทุกคนที่มีครัวเรือนอาศัยอยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเข้ามารับผิดชอบต่อการศึกษาของไทย แต่ปัญหาอยู่ที่ทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนยังไม่ได้รับการมอบอำนาจที่ส่วนกลางยังคง หวงเอาไว้ อันเนื่องมาจากระบบอำมาตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity) ของไทยยังคงต้องการมีอำนาจในการควบคุมการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fred Riggs (1966) ผู้ให้ข้อมูลหลักมองว่า ปัญหานี้จะยังคงเป็นปัญหาหลักของประเทศไทยที่ยากต่อการแก้ไขไปอีกรุ่น และจะเป็นอุปสรรคหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาไทย

ภายหลังจากการวิเคราะห์ปัญหาและจุดอ่อนทางด้านการบริหารการศึกษาของไทยในมุมมองของคนในท้องถิ่นที่มองว่า การศึกษาเป็นอำนาจของคนส่วนกลางแล้ว ผู้วิจัยจะมองในเรื่องลักษณะหลักสูตรที่เหมาะสมต่อท้องถิ่น (ในจังหวัดลำปาง) ซึ่งส่วนใหญ่ให้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า หากจะปฏิรูปการศึกษาของไทย นอกจากจะต้องปฏิรูปใน 3 ส่วน คือ ตัวผู้สอน ตัวผู้เรียน และสื่อการเรียนการสอนไปพร้อม ๆ กัน แต่การปฏิรูปดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่และกว้าง และหากท้องถิ่นผลักดันต่อไปท้องถิ่นอาจจะกลับเข้าไปอยู่ในกับดักของกระแสการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่ใช้ประเด็นการปฏิรูปไปเป็นเครื่องมือในการเพิ่ม หรือเป็นเหตุผลหลักในการทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณสูงที่สุดในประเทศไทย โดยไม่เห็นผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนอย่างที่เป็นอย่างในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงจำกัดตนเองเฉพาะในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ซึ่งขณะเดียวกันกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแทบทุกคนมองเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหนทางหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่จะต้องทำหน้าที่ 2 อย่าง คือ 1) อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของไทยที่เป็นรากฐานของวิทยาการ ความรู้ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ และ 2) สังคมกรรม

(Socialization) คนรุ่นปัจจุบัน เพื่อให้เป็นคนที่มีความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่ดีและเป็นทรัพยากรอันสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

ในประเด็นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักแทบทั้งหมดมองว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องการหลักสูตรที่สอดคล้องกับท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่นมีทรัพยากรด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น ทรัพยากรด้านบุคคลหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จึงอยากจะสร้างหลักสูตรที่เป็นของตนเองเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นจริง โดยใช้หลักสูตรเหล่านี้มาเป็นตัวเรียนรู้ถึงวิธีการดำรงชีวิตทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลหลักมองว่า หลักสูตรที่ท้องถิ่นพัฒนานี้จะต้องมีความยืดหยุ่นและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วของสังคมไทย แต่ขณะเดียวกันจะต้องสามารถอนุรักษ์ในสิ่งดีงามที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต การดำรงชีพ วัฒนธรรม ค่านิยม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของตนเองไว้

ในปัจจุบันนี้เราจะเห็นได้ชัดเจนว่า อาชีพบางอาชีพ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างก็เริ่มสูญหาย เพราะขาดผู้สืบทอด ในแง่ของวัฒนธรรมและภาษาท้องถิ่นก็เช่นเดียวกัน ได้ถูกคุกคามหรือกลืนจากวัฒนธรรมหลักของส่วนกลาง ในจังหวัดลำปางจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นไทยลื้อ ซึ่งยังคงมีความเข้มแข็ง แต่ก็กำลังจะถูกกลืนหายไป โดยวัฒนธรรมส่วนกลาง จากการพูดคุยกับคนไทยลื้อในจังหวัดลำปางพบว่า จังหวัดลำปางมีภาษาไทยลื้อที่มีความใกล้เคียงกับตัวอักษรล้านนา จึงอยากให้รุ่นลูกหลานมีการสืบทอดภาษา และวัฒนธรรมไทยลื้อเอาไว้ ท้องถิ่นต้องการให้มีการเรียนรู้ ต้องการให้เข้าใจถึงรากเหง้า จุดกำเนิดความรุ่งเรืองในอดีตของท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งหลักสูตรจากส่วนกลางไม่สามารถดูแลตรงนี้ได้ หลักสูตรส่วนกลางนั้นมุ่งเฉพาะในการเสริมสร้างความรักชาติในเชิงให้ทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกันหมด ขณะเดียวกันก็ทำให้ คนรุ่นหลังไม่มีการสืบทอดภาษาจากบรรพบุรุษ รุ่นพ่อ แม่ หรือปู่ ย่า ตา ยาย เอาไว้ได้

จุดอ่อนของหลักสูตรกลางอีกอย่างคือ หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานที่ใช้เหมือนกันหมด โดยที่บางท้องถิ่นที่ไม่มีการสืบทอดหรือมีการเชื่อมโยงกับเรื่องของหลักสูตรท้องถิ่นที่เขายกได้เป็นของตัวเอง ทั้งนี้เพราะส่วนกลางไม่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนท้องถิ่นในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่น ขณะเดียวกันหลักสูตรกลางยังขาดเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งไม่เป็นไป ตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจทางการศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมองว่า การปฏิรูปการศึกษาของไทยจะต้องมีฐานรากมาจากการสร้าง ความเข้มแข็งและจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น ซึ่งจะเกิดขึ้นได้จะต้องเกิดจากการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากกระบวนทัศน์เดิมที่มองว่า การจัดการศึกษาเป็นอำนาจและหน้าที่ของส่วนกลาง มาเป็นของทุกคน การศึกษาเปรียบเสมือนการหายใจที่ประชาชนทุกคนจะต้องพึ่งตนเอง รัฐบาลส่วนกลางมีหน้าที่ทำหรือสร้างสภาพแวดล้อม ซึ่งเปรียบเสมือนการทำให้อากาศมีความบริสุทธิ์ เพื่อให้ประชาชนสามารถหายใจได้ด้วยตนเอง รัฐบาลไม่ควรจัดการศึกษาในลักษณะของการควบคุม หรือดำเนินการในลักษณะจัดบริการแจกจ่ายอากาศ ให้ประชาชนหายใจ ซึ่งย่อมไม่สามารถดำเนินการให้ทั่วถึงได้อย่างมีคุณภาพ รัฐบาลหรือส่วนกลางควรจะต้อง ทำหน้าที่สนับสนุนและควบคุมมาตรฐานการจัดการศึกษา มิใช่เป็นผู้ให้บริการศึกษาโดยตรง หน้าที่หลักของส่วนกลาง คือการส่งเสริมให้ประชาชนคนไทยทุกคนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่วนการให้บริการการศึกษา เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันอย่างใกล้ชิดกับประชาชน

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา การให้ข้อมูลสำคัญจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกภาคส่วน ทั้งผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติ ผู้รับการปฏิบัติ และภาคประชาชนมีทัศนะว่าการจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมา ไม่เอื้อหรือไม่ส่งเสริมให้จัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะขัดกับลัทธิชาตินิยมสุดโต่ง (Ultrnationalism) ที่ต้องการสร้างความเป็นชาติบนพื้นฐานของการทำให้ประชาชนคนไทยทุกคนเหมือนคนไทยภาคกลาง ซึ่งแนวความคิดนี้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาประเทศในระยะยาว ในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากแนวคิดของพหุวัฒนธรรมหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรม มากกว่าแนวคิดในการสร้างเอกะวัฒนธรรม ในการจัดการศึกษา ก็เช่นเดียวกัน ประเทศไทยจะสามารถปฏิรูปการศึกษาได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น หากรัฐมอบความรับผิดชอบและไว้วางใจให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา มิใช่เป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบายทางการศึกษาของส่วนกลางแต่เพียงอย่างเดียว

ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง ควรจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่เป็นลักษณะเครือข่าย โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล องค์กรชุมชน และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่อยู่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา สามารถนำความรู้ ทักษะ การเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยาการ ตลอดจนการดำรงชีพผ่านการถ่ายทอดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนารูปแบบหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผ่านการคัดสรร ทรัพยากร วัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชุมชน ให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของท้องถิ่น และหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยการขับเคลื่อนผ่านความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการจัดกระบวนการเรียนรู้

ส่วนลักษณะของหลักสูตรสำหรับโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง ควรเป็นหลักสูตรที่เกิดจากความต้องการและปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ผ่านวิถีชีวิต ทรัพยากรในชุมชน รวมถึงวัฒนธรรม และการดำรงชีพของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ลักษณะของหลักสูตรประการแรก คือ ต้องตอบสนองตามความหลากหลายและซับซ้อนของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมท้องถิ่น และเป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดความเหมาะสม โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริง ประการที่สอง คือ หลักสูตรท้องถิ่นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ผ่านเครือข่าย ประการที่สาม หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา ในหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง

กับสถานศึกษา ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ การสืบทอดความรู้ของท้องถิ่น การกำหนดค่านิยม หรือคุณธรรมที่ท้องถิ่นเห็นว่าเหมาะสมการจัดการเรียนรู้ร่วมกับประชาชนทำให้ผู้สอนเข้าใจความต้องการ และปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างศักยภาพของท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน อันเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำการเรียนรู้เข้าสู่การดำเนินชีวิตในสังคม ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาของทุกคน โดยการสนับสนุนของทุกคน (Education for All and All for Education)

ข้อเสนอแนะ

ในงานวิจัยนี้ให้ข้อเสนอแนะว่า รัฐควรดำเนินการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ การศึกษาทั้งระบบไปที่ระดับชุมชนท้องถิ่น โดยปรับให้เขตพื้นที่การศึกษาในส่วนภูมิภาคเป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีผู้บริหารและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ของประชาชน ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า บุคคลที่จะมีสิทธิ์สมัครรับการเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทาง ด้านการศึกษา และเป็นคนในพื้นที่หรือคนในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งปรับโครงสร้างให้สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ทั้งประถมศึกษา และมัธยมศึกษาให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันนี้แยกออกมาจากกันด้วย เหตุผลของผลประโยชน์ของระบบการบริหารแบบมาตยาธิปไตย (Bureaucracy) ของข้าราชการใน กระทรวงศึกษาธิการ มิใช่บนพื้นฐานของประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง และควรจะต้องให้หน่วยงานนี้ ทำหน้าที่ประสานงานนโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษาของชาติเพื่อให้การศึกษาไทยได้มาตรฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2541). *คู่มือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการศึกษานอกโรงเรียน* (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- กรมสามัญศึกษา. (2542). *การประกันคุณภาพการศึกษากกรมสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- คณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป. (2555). *เอกสารหลักและมติสมัชชาปฏิรูประดับชาติ ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: ที คิว พี.
- ไชยรัตน์ ปราณี. (2545). *การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีส่วนร่วมของชุมชน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิคม ชมพุดหง (2545). *วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ประภาภัทร นิยม. (2557). *ทำไมต้องปฏิรูป ใครจะปฏิรูปการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2558. จาก <http://www.edreform.moe.go.th/home/doc/whyreform1jul57.pdf>.
- พิชัย กิ่งพวง และอัชกรณ วังศ์ปรีดี. (2556). สถานภาพปัจจุบันของการกู้เงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 11(2), 137-167.
- วนิดา แสงสารพันธ์. (2556). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการการศึกษาโดย “เขตพื้นที่การศึกษา” ในฐานะหน่วยรับการกระจายอำนาจตามกฎหมาย. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, (24), 1-21.
- วันทนา เนื่องอนันต์. (2553). *การบริหารการศึกษาเพื่ออนาคตที่สดใสของเด็กไทย*. ค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2558, จาก <http://br.correct.go.th/eduweb/index.php/eduessay/50-general-essay/116-2010-07-07-14-17-01.html>.
- วีรนุช ปินทวนิช. (2543). อนาคตของ “หลักสูตรท้องถิ่น” จะไปทางไหน?. *สานปฏิรูป*. 3(27), 16-23.
- สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49*. ค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2558, จาก http://thailaws.com/law/t_laws/claw0002a.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *รายงานคณะกรรมการการศึกษาสภาผู้แทนราษฎร เรื่องสรุปผลการดำเนินงาน ปีที่ 1 (ระหว่างวันที่ 28 กันยายน 2554 - 30 กรกฎาคม 2555)*. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์.
- สำนักงานปฏิรูป. (2555). *ปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูปประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัท ที คิว พี จำกัด.

- อุดม เขยกิจวงศ์. (2545). *หลักสูตรท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ
- Riggs, Fred. (1966). *Thailand: the Modernization of a Bureaucratic Polity*. Honolulu, Hawaii: East-West Center Press.
- Lipsky, M. (2010). *Street-Level Bureaucracy, 30th Ann. Ed.: Dilemmas of the Individual in Dilemmas of the Individual in Public Services*. Russell Sage Foundation, United State, New York, p.7
- Hargreaves, A. & Goodson, I. (2006). *Educational Change over Time? The sustainability and non-sustainability of three decades of secondary school change and continuity*. Educational Administration Quarterly, 42(1), 3–41.
- Hill, P. & Crevola, C. (1999). The Role of Standards in Educational Reform in the 21st Century. In *Preparing our Schools for the 21st Century*. The 1999 ASCD Yearbook.
- Alan, B. Krueger and & Lindahl, M. (2000). *Education for Growth: Why and for Whom? Working Paper #7591*. Washington, DC: National Bureau of Economic Research.
- Sahlberg, P. (2006). Education Perform for Raising Economic Competitiveness. *Journal of Educational Change* (2006), (7): 259–287.
- Psacharopoulos, G. & Patrinos, H. A. (2004). *Returns to investment in education: a further update*. Education Economics Volume 12, Issue 2, 2004 Retrieved <http://www.tandfonline.com/loi/cede20> Published online on 05 Oct 2010.
- Peters, M. (2001). *National education policy constructions of the 'knowledge economy': towards a critique*. Journal of Educational Enquiry, Vol. 2, No. 1, 2001
- World Economic Forum. (2013). *WEF Global Competitiveness Report 2013-2014*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitiveness-Report_2013-14.pdf